

Maciej Grochowski

Instytut Języka Polskiego PAN

Negacja

1. Pojęcie negacji

Negacja, jedno z podstawowych pojęć gramatyki semantycznej, wywodzi się z logiki dwuwartościowej. W klasycznym rachunku zdań negacja jest rozumiana jako funktor zdaniotwórczy od jednego argumentu zdaniowego (Marciszewski 1970: 185–186). Zdanie utworzone za pomocą tego funktora ma wartość logiczną odwróconą w stosunku do wartości zdania wyjściowego (z tym samym predykatem, ale bez negacji). Tylko jedno z dwóch zdań różniących się negacją i mających to samo odniesienie przedmiotowe jest prawdziwe. Negacja jest „sercem mechanizmu języka” (Bogusławski 1975: 138), trafnie myśl tę oddają stwierdzenia Ludwiga Wittgensteina (1970: 24, 28, 34, 36, 50); por. m.in.: 4.023 Rzeczywistość musi być przez zdanie ustalona na „tak” lub „nie”. 4.1 Zdanie przedstawia istnienie i nieistnienie stanów rzeczy. 4.21 Najprostsze zdanie – zdanie elementarne – stwierdza istnienie pewnego stanu rzeczy. 4.25 Jeżeli zdanie elementarne jest prawdziwe, to stan rzeczy istnieje; jeżeli jest fałszywe, to stan rzeczy nie istnieje. 5.2341 Zaprzeczenie odwraca sens zdania.

W semantyce językoznawczej negacja jest charakteryzowana jako elementarny (niedefiniowalny) predykat metajęzykowy orzekany o zdaniu, służący mówiącemu do odrzucenia sądu o istnieniu danego stanu rzeczy (lub odmowie akceptacji tego sądu). Por. np. Bogusławski 1975; Wierzbicka 1969, 1972, 1980, 1989. Anna Wierzbicka (1969: 93), przyjmując, że negacja jest aktem woli (odrzucającem sąd), za nierozkładalne semantycznie uznawała przez parę dekad wyrażenie ‘nie chcę’. Od lat 90. XX wieku na listach indefinibiliów zamieszczała wyrażenie ‘not’/‘nie’, nazywając je uniwersalnym operatorem zdaniowym (Wierzbicka 1996/2006: 169).

Z punktu widzenia gramatyki semantycznej negacja jest predykatem wyższego rzędu, czyli implikującym argument propozycjonalny (Karolak 1999: 389). Obiektami odniesienia negacji mogą być wyłącznie wyrażenia językowe (predykaty) użyte w danym zdaniu w predykcji. Por. np. *Nieprawda, że to niemowlę śpi. Nieprawda, że najstarszy syn Piotra jest alpinistą.* W zdaniach tych zasięgiem negacji objęte są wyrażenia predykatywne *śpi, jest alpinistą*, negacja nie obejmuje natomiast sądów, że istota, o której mowa, jest niemowlęciem ani że

Piotr ma trzech synów w niejednakowym wieku. Negacja umożliwia więc przeciwstawienie asercji i presupozycji (rematu i dictum tematycznego), (por. np. Antas 1991; Ayer 2000; Bellert 1973; Bogusławski 1976, 1977b, 1978ab, 2011; Ducrot 1975; Frege 1977; Gazdar 1979; Grochowski 1986b; Grzegorzczkova 1987a, 2010; Hajičová 1975; Kempson 1975; Kulińska 2016; Mioduszevska 1981; Petöfi, Franck (red.) 1973; Palczewski 2018; Płuciennik 2018; Zaucha 2019).

Negacja jest składnikiem struktury treści ogromnej liczby wyrażeń językowych, zarówno poziomu przedmiotowego, jak i poziomów meta. Tylko nieliczne jednostki języka ukrywają negację niemal pod powierzchnią (por. np. *głuchy, łysy, ślepy, nagi, bosy, sierota, analfabeta*). Wydobywanie negacji ze struktury operatorów metatekstowych wymaga ustalania ich reprezentacji semantycznej, (por. np. eksplikacje wielu spójników i partykuł zawierające negację w: Wajszczuk 1997; Grochowski, Kisiel, Żabowska 2014; Żabowska 2018). Por. też reprezentację przysłowka *solo* (Rosalska 2014: 315).

2. Negacja zewnętrzna i wewnętrzna

Biorąc pod uwagę stosunek negacji do struktury zdania, rozróżnia się negację zewnętrzną (rematyczną) i negację wewnętrzną. Pierwsza jest reprezentowana przez wyrażenia predykatywne takie, jak np. *nieprawda, że_*; *nie jest tak, że_*; *jest fałszem to, że_*; *odrzucać sąd, że_*; *zaprzeczam, jakoby_*; otwierające pozycje dla zdań, o których są orzekane jako o tematach (Karolak 1999: 390). Negacja zewnętrzna odnosi się do zdań w sensie logicznym, a więc do wypowiedzeń deklaratywnych (konstatacji). Próba odniesienia wyrażenia *nieprawda, że* (lub innego o analogicznej funkcji) do wypowiedzenia niedeklaratywnego, np. pytania czy wypowiedzenia rozkazującego, prowadzi do dewiacji. Nie jest bowiem możliwe negowanie działania mówiącego, a więc faktu użycia wyrażenia; por. np. **Nieprawda, że czy zaparzysz kawę?*, **Nieprawda, że zaparzę kawę*. Negacji podlegają jedynie sądy. Użycie negacji wewnętrznej w postaci wyrażenia *nie* w wypowiedzeniu niedeklaratywnym nie budzi wątpliwości. Np. w wypowiedzeniu *Nie zaparżaj kawy dla mnie!* wyrażenie *nie* odnosi się do woli nadawcy, a więc do implikowanego przez rozkaznik wyrażenia *chcę* ('nie chcę, żebyś zaparzał'), nie zaś do predykatu *zaparza* (Bogusławski 1974, 2002, 2003).

Wyrażenie *nie* może występować w antepozycji w stosunku do różnych składników wypowiedzenia. Zmiana pozycji linearnej tego wyrażenia implikuje zmiany w strukturze tematyczno-rematycznej wypowiedzenia, a tym samym w jego strukturze semantycznej. Komponent rematyczny podlega negacji, pada na niego z reguły silny akcent kontrastywny. Por. np. *Jamnik ugryzł nie chłopca w nogę. Jamnik ugryzł chłopca nie w nłogę. Ewa dostała nie kwilaty od brata. Ewa dostała kwiaty nie od brlata*. W przeciwieństwie do dictum tematycznego remat może być poddany kontrastowaniu eliminacyjnemu, co potwierdza jego pozycję składniową w strukturze wypowiedzenia (Bogusławski 1977b, 1999). Por. np. *Jamnik ugryzł chłopca w nogę, a nie dziewczynkę. Jamnik ugryzł chłopca w nłogę, a nie w rękę*.

Negacja zewnętrzna jest ekwiwalentna negacji wewnętrznej odnoszącej się do predykatu konstytuującego zdanie. Por. np. *Nieprawda, że twoja córeczka płacze. i Twoja córeczka nie płacze*.

3. Negacja jako narzędzie analizy semantycznej

Literatura poświęcona negacji koncentruje uwagę na dwóch kompleksach zagadnień, mianowicie na opisie jednostek leksykalnych zawierających ciąg *nie* jako na **obiekcie** badań gramatycznych i leksykalno-semantycznych oraz na negacji jako na podstawowym **narzędziu** analizy logicznej i lingwistycznej, stosowanym w operacjach semantycznych, których celem jest falsyfikacja określonych hipotez (Bogusławski 1973, 1978a).

Na negacji fundowana jest sprzeczność, pozwalająca uzasadniać, że postulowane relacje semantyczne między zdaniami i między jednostkami leksykalnymi są prawdziwe. Sprzeczność jest relacją między takimi wyrażeniami, z których jedno zawiera negację drugiego, np. **Ta ulica jest prostopadła do tamtej i nie jest do niej prostopadła. *To zwierzę jest psem i kotem. *Koń nie jest zwierzęciem. *Wróbel nie jest ptakiem*. Hipotezy, że dane jednostki leksykalne łączy określona relacja semantyczna, np. synonimia, hiponimia, antonimia, można uzasadniać, korzystając z testów operujących negacją. Powstanie dewiacji semantycznej stanowi potwierdzenie prawdziwości postawionej hipotezy, (por. np. Apresjan 2000; Bogusławski 1973, 1977a, 2009; Duraj-Nowosielska 2013, 2021; Grochowski 1982b, 2008; Grzegorzczkowska 2010; Lyons 1984, 1989; Wajszczuk 1997).

Negacja służy przeciwstawianiu zdań analitycznych i syntetycznych. Zanegowanie zdania analitycznego jako koniecznie prawdziwego, na mocy obowiązujących w danym języku konwencji (Grochowski 1993, 1994), prowadzi do sprzeczności. Negacja zdania syntetycznego (niesprzecznego) odwraca jego wartość logiczną. Granice między zdaniami analitycznymi a syntetycznymi ogólnymi nie są ostre (Grzegorzczkowska 1978, 1987b, 2010). W celu uzasadnienia hipotezy, że dane zdanie jest zdaniem analitycznym/syntetycznym ogólnym, stosowane są transformacje zdania wyjściowego przy użyciu operatorów kwantyfikujących ogólnych i szczegółowych oraz operatora negacji. Transformacje np. zdań *Stoń jest zwierzęciem*. i *Stoń ma dwa kły i trąbę*. za pomocą tych samych operatorów dają różne wyniki. Zdania *Nieprawda, że stoń jest zwierzęciem. Nieprawda, że kładzy stoń jest zwierzęciem. Nieprawda, że każdy stoń jest zwierzęciem. (Żaden stoń nie jest zwierzęciem.)* są wewnątrznie sprzeczne. Jeżeli uzna się wyraz *stoń* w drugim zdaniu wyjściowym za nazwę gatunkową, to należy je uznać za prawdziwe, a jego negację za zdanie fałszywe. Analogicznie zdanie *Nieprawda, że kładzy stoń ma dwa kły i trąbę*. jest zdaniem prawdziwym, a zdanie *Żaden stoń nie ma dwóch kłów i trąby*. zdaniem fałszywym.

Zależność między operatorami kwantyfikującymi ogólnymi i szczegółowymi a negacją była omawiana w polskich pracach lingwistycznych (np. Grzegorzczkowska 2010, 2021; Przybyszewski 2020; Rokoszowa 1986).

Andrzej Bogusławski (1978a: 39–43), który w wielu swoich pracach operował pojęciami sprzeczności i niesprzeczności, zaproponował rozszerzenie zakresu pierwszego z nich, wprowadzając pojęcie niezgodności (bez eksplikacji). Stosunkowo łatwym do zaobserwowania rodzajem reakcji na niezgodność jest poczucie dziwności/świadomość niestosowności tego, że ktoś powiedział to a to; np. powiedzenie *Piotr jest młodszym od Jana*. w sytuacji, gdy Jan nie żyje.

4. Jednostka o postaci *nie* jako część mowy

Ciąg diakrytów o postaci *nie*, pełniący określoną funkcję gramatyczną, uznaje się za jednostkę leksykalną kookurującą z innymi jednostkami bez względu na to, czy stanowi segment graficzny oddzielony pauzą od innego segmentu graficznego, czy tworzy wraz z innym ciągiem diakrytów ten sam segment graficzny. Nie ma relewantnych argumentów merytorycznych (a do takich nie należą zmieniające się konwencje ortograficzne), by nie traktować *nie* i *nie-* w poniższych wypowiedzeniach przykładowych jako tej samej jednostki leksykalnej, trafnie tę tożsamość oddaje użyta przez A. Bogusławskiego (1992) nazwa „partykuło-prefiks”; por. *Meble mieli nie najwygodniejsze. Te buty są niewygodne. Na basen chodzili nie częściej niż raz w tygodniu. Babcię odwiedzali nieczęsto*. Opozycja leksemu i morfemu (Bugajski 1981, 1983; Tokarski 1976; Wlekiński 2001) o kształcie *nie* jest funkcjonalnie zneutralizowana.

Opozycja pisowni łącznej i rozłącznej jest często skorelowana z opozycją jednostek leksykalnych i połączeń jednostek, pisownia nie rozstrzyga o statusie gramatycznym ani leksykalnym wyrażen. Np. ciąg *nie* w wypowiedzeniu *Dlaczego pan nie siada?* jest odrębną jednostką leksykalną dodaną do formy czasownikowej, a w wypowiedzeniu *Mucha nie siada*, stanowi część jednostki konstytuowanej przez całe to wypowiedzenie. Zarówno jednostce (jednostkom) o postaci *nie*, jak i jednostkom wielosegmentowym zawierającym ciąg *nie* jest poświęcona niemała literatura gramatyczna i leksykologiczna (frazologiczna).

Wyraz *nie* kwalifikowano w gramatyce tradycyjnej i strukturalnej jako partykułę (Bańkowska 1971; Gołąb, Heinz, Polański 1968: 414, 461; Pisarkowa 1999: 449; Polański 1999: 423; Rieger 1957: 179). Anatol Mirowicz (1948: 144–148) jako jeden z pierwszych polskich językoznawców zwrócił uwagę na dwojakie odniesienie partykuły *nie*: do całego zdania (wtedy partykuła stoi przed czasownikiem, np. *Jan nie przyjechał z Warszawy*.) lub do pojedynczego wyrazu – wtedy partykuła *nie* stoi przed danym wyrazem, np. *Nie Jan przyjechał z Warszawy (tylko kto inny)*., *Jan przyjechał nie z Warszawy (lecz skądinąd)*. Wyraz *nie*, analogicznie do innych partykuł, nie stanowi według uczonego samodzielnego członu zdania, pełni funkcję gramatyczno-leksykalną, modalno-podkreślającą.

Stanisław Jodłowski (1971: III, 1976: 21), który operował terminami „modulant” i „waloryzant” (rodzaj modulantu, „wyrażenie nadające lub zmieniające walor logiczny powiedzeń”), wymieniał *nie* wśród waloryzantów. Jadwiga Wajszczuk (2005: 55) nazwała modulanty „operatorami organizacji wypowiedzenia”. Takie kwalifikacje gramatyczne wyrazu *nie* należy zweryfikować, zestawiając je z przyjętym przez danego badacza podziałem leksemów i kryteriami ich wyróżniania.

Zgodnie z pierwszym strukturalnym podziałem leksemów na klasy gramatyczne (Saloni 1974) omawiany wyraz zaliczono do partykuło-przysłówek. Terminem tym wśród syntaktyków dystrybucyjnych operuje się do dzisiaj (Gruszczyński, Bralczyk 2002: 183). Roman Laskowski (1984: 30; 1998: 58), przedstawiając klasyfikacje funkcjonalne leksemów, wymienił *nie* wśród dopowiedzeń (asyntagmatyków kontekstualnych). Maciej Grochowski (1986a, 1997) wyróżnił dwa leksemy homonimiczne o postaci *nie*, dopowiedzenie i partykułę. Taką samą propozycję przedstawił Henryk Wróbel (1996: 56, 58; 2001: 78, 80), zarówno w swojej klasyfikacji leksemów, jak i w autorskim, ale popularnym podręczniku gramatyki.

Na początku XXI wieku wysunięto nieco zmodyfikowane lub nowe koncepcje kwalifikacji gramatycznej jednostki *nie*.

Jadwiga Wajszczuk (2005: 83–92) rozróżniła partykułę przeczącą *nie* i tożsamy z nią kształtowo leksem występujący w replikach dialogowych (dopowiedzenie). Partykuła przecząca służy przeprowadzaniu operacji kontrastowania eliminacyjnego (Bogusławski 1977b; Danielewiczowa 1996). Nie jest komentarzem przyrematycznym analogicznym do partykuł właściwych typu *tylko, też, nawet*, zajmuje pozycję szczególną, wymagającą zbadania (Wajszczuk 2005: 85). Partykułę *nie* uczona nazwała „wewnętrznym operatorem strefy wypowiedzenia” (Wajszczuk 2005: 99). Dopowiedzenie *nie* jest reakcją na prośbę o potwierdzenie. Co prawda może mu towarzyszyć wypowiedzenie bardziej rozwinięte (por. np. *Przyjdziesz? – Nie. Nie przyjdę., Przynies! Nie. Nie przyniosę. Nie mogę.*), stanowi replikę zamykającą, „reakcję nieprzewidującą już odpowiedzi” (Wajszczuk 2005: 90). O dopowiedzeniach potwierdzających i zaprzeczających (zob. Dobaczewski 1998; Żabowska 2011).

Maciej Grochowski (2007) w wyniku szczegółowej analizy leksemu *nie 2* zakwestionował swoją wcześniejszą hipotezę o kwalifikacji tej jednostki do klasy partykuł i zaproponował utworzenie nowej klasy, jednoelementowej, operatorów negacji. Uzasadnienie było następujące. Po pierwsze, jednostka *nie 2* – w przeciwieństwie do partykuł mających szyk zmienny – występuje w bezpośredniej antepozycji względem składnika, do którego się odnosi, inaczej mówiąc połączenie *nie* z tym składnikiem jest nierozsuwalne; składnik ten może reprezentować dowolną klasę syntaksemów, np. **Wszyscy nie, mój drogi / kurczę, widzieli tego filmu*. Po drugie, czasowniki rządzące akuzatiwem regularnie zmieniają swoją rekcję pod wpływem *nie* i wymagają genetiwu; por. np. *Ewa ugotowała obiad. – Ewa nie ugotowała obiadu*. Po trzecie, formy czasownika *być* ‘znajdować się’ w zdaniach twierdzących łączą się z nominatiwem, a w zdaniach zaprzeczonych z genetiwem; por. np. *Jest woda na osiedlu. Nie ma wody na osiedlu. *Nie jest woda na osiedlu*. Użycie nominatiwu w zdaniach zaprzeczonych pociąga za sobą zmiany w zakresie referencji i struktury tematyczno-rematycznej. Np. w zdaniu *We wsi nie ma lekarza (tylko pielęgniarka / ale jest pielęgniarka)*. forma *lekarza* jest użyta rematycznie, natomiast w zdaniu *Lekarz nie jest we wsi, tylko w mieście*. forma *lekarz* jest użyta tematycznie. Po czwarte, jednostka *nie 2* użyta przed formą niektórych czasowników epistemicznych, wymagających zdania składnikowego wprowadzanego przez *że*, dopuszcza zdeterminowaną semantycznie, nieseryjnie, wymianę *że* na włącznik *żeby*; por. np. *sądzę, że – nie sądzę, że / żeby; przypuszczam, że – nie przypuszczam, że / żeby; wierzę, że – nie wierzę, że / żeby*. Odwrotna wymiana zachodzi pod wpływem *nie* w zdaniach z czasownikiem *wątpić*: *wątpię, żeby – nie wątpię, że*. (por. m.in. Danielewiczowa 2002; Puzynina 1969; Zaron 1980). Jednostki zaliczane do klasy partykuł – w przeciwieństwie do *nie 2* – nie uczestniczą w kształtowaniu schematów syntaktycznych zdań, nie mają wpływu na zmianę formy gramatycznej ich komponentów (por. też Żurowski 2006a). Zmianie formy akuzatiwu na formę genetiwu dopełnienia czasownika pod wpływem negacji jest poświęcona niemała literatura (zob. m.in. Pisarkowa 1959; Klebanowska 1975).

W polemice z Grochowskim odmienną koncepcję opisu gramatycznego leksemów homonimicznych o postaci *nie* zaproponował Henri Menantaud (2015). Uczony wyróżnił NIE 1 – ortotoniczny czasownik, por. np. *Czy Kowalski zgodził się na objęcie tej funkcji? – Nie.*

Czy on kogoś zaprosił? – Obawiam się, że nie. Republika nie, monarchia. Wróć w niedzielę, nie, w poniedziałek.; NIE 2 – partykułę rematyzującą i proklitykę niezwiązaną; por. np. *Nie Jan tańczył wczoraj z Marią. Jan tańczył nie wczoraj z Marią. Jan tańczył wczoraj nie z Marią. Republika, nie monarchia.*; NIE 3 – przysłówkę nierematyzującą i proklitykę związaną; por. np. *Meble mieli nie najwygodniejsze. Te buty są niewygodne. Lekarz nie jest we wsi (tylko w mieście). We wsi nie ma lekarza (tylko pielęgniarka). Jan nie przypuszcza, żeby on wygrał. Cieknie z nierozmrożonej lodówki.* Wymienione terminy i wypowiedzenia reprezentujące wyróżnione klasy pochodzą od autora koncepcji (por. też Saloni 2020).

5. Jednostki z segmentem *nie*

W literaturze omawiającej nieciągłe jednostki leksykalne zawierające segment *nie* i jednostki implikujące *nie* (w tym miejscu terminologia służąca ich wyróżnieniu jest nieistotna) koncentrowano uwagę na kwalifikacji gramatycznej jednostek funkcyjnych, ich łączliwości, znaczeniu, miejscu w strukturze tematyczno-rematycznej, cechach prozodycznych, szyku wewnętrznym i zewnętrznym, a także właściwościach pragmatycznych (Bogusławski, Danielewiczowa 2005; Bogusławski, Wawrzyńczyk 1993). Przedmiotem badań były m.in. partykuły, spójniki i operatory metapredykatywne *ani (...) nie, bynajmniej nie, dopóki (...) nie, nie lada, nie opodal, omal nie, o mało nie, wcale nie, w ogóle nie, zgoła nie, żeby nie* (Antas 1991; Danielewiczowa 2014; Greszczuk 1993a; Grochowski 1982a, 1997, 2001, 2009, 2010; Kallas 1994; Kisiel, Stępień 2016; Piotrowska 2019; Świdziński 2001), zaimki *nikt, nic, nigdy, nigdzie* (Antas 1991; Greszczuk 1993b; Kallas 1998; Walusiak 2001; Kisiel 2006, 2007).

Marzena Stępień (2017, 2018, 2019) badała właściwości składniowe metatekstowych wyrażań quasi-imiesłowowych z sekwencją *nie*, typu *nie bacząc na coś, nie przesądzając czegoś, nie wdając się w coś*, a także operatorów wprowadzanych przez segmenty *(że)by nie* i *że nie*. Jednostki *chcąc nie chcąc* i *chciał nie chciał* stanowiły – m.in. na tle komentarzy metatekstowych – przedmiot studiów Izabeli Duraj-Nowosielskiej (2021) i Natalii Źochowskiej (2013, 2014).

→ ASERCJA I PRESUPOZYCJA, DEWIAKJA JĘZYKOWA, IMPLIKACJA SEMANTYCZNA, RELACJE SEMANTYCZNE MIĘDZY JEDNOSTKAMI LEKSYKALNYMI

Literatura

- Antas, J. 1991. *O mechanizmach negocjowania. Wybrane semantyczne i pragmatyczne aspekty negacji*. Kraków: Universitas.
- Apresjan, J.D. 2000. *Semantyka leksykalna: synonimiczne środki języka*, tłum. E. Janus, Z. Kozłowska, i A. Markowski, wyd. 2. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Ayer, A.J. 2000. *Filozofia w XX wieku*, tłum. T. Baszniak. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bańkowska, A.J. 1971. „Wielorakie funkcje słowa «nie» w języku polskim”. *Poradnik Językowy* 6: 388–399.
- Bellert, I. 1973. „On Various Solutions of the Problem of Presupposition”. W *Studies in Text and Grammar*, red. J.S. Petőfi i H. Rieser. Dordrecht: Reidel, 79–95.
- Bogusławski, A. 1973. „O analizie semantycznej”. *Studia Semiotyczne* 4: 47–70.

- Bogusławski, A. 1974. „O rozkaźniku”. *Prace Filologiczne* 25: 191–198.
- Bogusławski, A. 1975. „O negacji”. W *Słownik i semantyka. Definicje semantyczne*, red. E. Janus. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 137–143.
- Bogusławski, A. 1976. „Presupozycje a negacja”. W *Semantyka tekstu i języka*, red. M.R. Mayenowa. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 33–50.
- Bogusławski, A. 1977a. „Deviance and reiteration”. *Linguistica Silesiana* 2: 7–22.
- Bogusławski, A. 1977b. *Problems of the Thematic-Rhematic Structure of Sentences*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Bogusławski, A. 1978a. „On decision making in semantics”. *Linguistische Studien* 47: 25–63.
- Bogusławski, A. 1978b. „Termin «presupozycja» i ponjatijnyj aparat teorii teksta”. W *Tekst. Język. Poetyka. Zbiór studiów*, red. M.R. Mayenowa. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 7–28.
- Bogusławski, A. 1992. *Two essays on inflection*. Warszawa: Energeia.
- Bogusławski, A. 1995. „Zur Frage der semantischen Belastung der Kasus in russischen negierten transitiven Verbalphrasen”. W *Munus amicitiae. Studia in honorem Witoldi Mańczak septuagenarii*, red. A. Bochnakowa, i S. Widłak. Kraków: Wydawnictwo UJ, 15–20.
- Bogusławski, A. 1998a. „Nochmals zu Genetiv und Akkusativ in russischen verneinten Verbalphrasen”. *Die Welt der Slaven* 1: 1–32.
- Bogusławski, A. 1998b. „O negacji w konstrukcjach z czasownikiem «chcieć»”. W *Nowe czasy, nowe języki, nowe (i stare) problemy*, red. E. Jędrzejko. Katowice: Wydawnictwo UŚ, 105–127.
- Bogusławski, A. 1999. „Inherently thematic or rhematic units of language”. W *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 3, red. E. Hajičová, T. Hoskovec, O. Leška, P. Sgall, i Z. Skoumalová. Amsterdam: Benjamins, 211–224.
- Bogusławski, A. 2000. „Die slavische Korrelation: «Aspekte – Negation»”. W *Aspektualität in germanischen und slavischen Sprachen*, red. A. Kątny. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 125–138.
- Bogusławski, A. 2002. „Myślenie życzeniowe i działanie życzeniowe. Jeszcze o rozkaźniku i narzędziach pokrewnych”. W *Język narzędziem myślenia i działania*, red. W. Gruszczyński. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, 86–95.
- Bogusławski, A. 2003. *Aspekt i negacja*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Bogusławski, A. 2009. *Myśli o gwiazdce i o regule*. Warszawa: BEL Studio.
- Bogusławski, A. 2011. „Asercja ma imię – nie jedno”. *Prace Filologiczne* 60: 37–47.
- Bogusławski, A., i M. Danielewiczowa. 2005. *Verba polona abscondita. Sonda słownikowa III*. Warszawa: Elma Books.
- Bogusławski, A., i J. Wawrzyńczyk. 1993. *Polszczyzna, jaką znamy. Nowa sonda słownikowa*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Bryczyński, P. 1990. „Uwagi o znaczeniu zdań ogólnych z kwadratu logicznego”. *Studia Semiotyczne* 16/17: 213–216.
- Bugajski, M. 1981. „Niektóre funkcje składniowe morfemu «nie»”. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica* 2: 17–29.
- Bugajski, M. 1983. *Morfem «nie» we współczesnym języku polskim i w zasadach pisowni*. Wrocław: Wydawnictwo UW.
- Charęzińska, A. 1982. „Some remarks on multiple negation in English and Polish”. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* 15: 121–136.

- Charęzińska, A. 1988. „Radical pragmatics and the scope of negation”. *Studia Anglica Posnaniensia* 20: 123–128.
- Czerepowicka, M., i S. Przybyszewski. 2017. „Wstępne uwagi o negacji w wielowyrazowych jednostkach werbalnych”. *Prace Filologiczne* 71: 59–73.
- Danielewiczowa, M. 1996. *O znaczeniu zdań pytajnych w języku polskim. Charakterystyka struktury tematyczno-rematycznej wypowiedzi interrogaatywnych*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Danielewiczowa, M. 1997. „O negacji w zdaniach pytajnych”. W *Semantyczna struktura słownictwa i wypowiedzi*, red. R. Grzegorzczkowska, i Z. Zaron. Warszawa: Wydawnictwo UW, 39–52.
- Danielewiczowa, M. 2002. *Wiedza i niewiedza: studium polskich czasowników epistemicznych*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Danielewiczowa, M. 2014. „Zgoła» wśród wyrażen podobnych”. *Prace Filologiczne* 65: 81–96.
- Dobaczewski, A. 1994. „O czasownikach «potwierdzać» i «zaprzeczać». Próba analizy składniowej i semantycznej”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska* 44: 21–30.
- Dobaczewski, A. 1998. *Cechy składniowe i semantyczne polskich dopowiedzeń potwierdzających*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Dobaczewski, A. 2018. „Powtórzenia wokół słowa «nie»”. W *Sens i konwencje w języku. Studia dedykowane Profesorowi Maciejowi Grochowskiemu*, red. A. Dobaczewski, A. Moroz, i P. Sobotka. Toruń: Wydawnictwo UMK, 71–82.
- Ducrot, O. 1975. „Presupozycje. Warunki użycia czy elementy treści?”. *Pamiętnik Literacki* 66(1): 269–282.
- Duraj-Nowosielska, I. 2013. „O teście negacji, kontekstach interpretacyjnych i zdaniach «wyratowanych»”. *Linguistica Copernicana* 10(2): 161–192.
- Duraj-Nowosielska, I. 2021. *«Chcąc – nie chcąc?» Intencjonalność działania w wyrażeniach języka polskiego. Wprowadzenie do tematyki. Klasa jednostek wartościujących*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Frege, G. 1977. *Pisma semantyczne*, tłum. B. Wolniewicz. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Gazdar, G. 1979. *Pragmatics, Implicature, Presupposition, and Logical Form*. New York: Academic Press.
- Gębka-Wolak, M. 2007. „O konstrukcjach typu «nie mnie o tym decydować»”. W *Z przeszłości i teraźniejszości języka polskiego. Księga pamiątkowa ofiarowana Teresie Friedelównie*, red. J. Kamper-Warejko, J. Kulwicka-Kamińska, i K. Nowakowska. Toruń: Wydawnictwo UMK, 259–270.
- Gołąb, Z., A. Heinz, i K. Polański. 1968. *Słownik terminologii językoznawczej*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Greszczuk, B. 1993a. „Przeczenie przy «ani» – obligatoryjne czy fakultatywne?”. *Prace Filologiczne* 38: 107–137.
- Greszczuk, B. 1993b. *Składniowe wykładniki negacji i ich funkcje w historii języka polskiego*. Rzeszów: WSP.
- Grochowski, M. 1977. „Negacja w strukturze treści wyrażen przyimkowych”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 16, 53–59.
- Grochowski, M. 1982a. „Partykuły implikujące negację”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska* 20: 15–29.
- Grochowski, M. 1982b. *Zarys leksykologii i leksykografii. Zagadnienia synchroniczne*. Toruń: Wydawnictwo UMK.

- Grochowski, M. 1986a. *Polskie partykuły. Składnia, semantyka, leksykografia*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Grochowski, M. 1986b. „Presupozycje leksykalne a postulaty znaczeniowe i eksplikacje semantyczne”. *Makedonski Jazik* 36/37: 111–120.
- Grochowski, M. 1987. „Analytic sentences and the concept of hyponymy”. *Kwartalnik Neofilologiczny* 34(3): 265–272.
- Grochowski, M. 1991. „Frazy nominalne generyczne w zdaniach ogólnych i w zdaniach analitycznych”. W *Problemy opisu gramatycznego języków słowiańskich*, red. M. Grochowski. Warszawa: IJP PAN, 69–74.
- Grochowski, M. 1993. *Konwencje semantyczne a definiowanie wyrażen językowych*. Seria: „Biblioteka Myśli Semiotycznej”. Warszawa: Zakład Semiotyki Logicznej UW.
- Grochowski, M. 1994. „Rola kwantyfikacji w ustalaniu opozycji zdań analitycznych i syntetycznych ogólnych”. W *Polszczyzna dawna i współczesna*, red. C. Łapicz. Toruń: Wydawnictwo UMK, 41–48.
- Grochowski, M. 1997. *Wyrażenia funkcyjne. Studium leksykograficzne*. Kraków: IJP PAN.
- Grochowski, M. 2001. „Niciągłe jednostki języka z segmentem «nie». Wybrane problemy składni wewnętrznej, wewnętrznej i leksykografii”. W *Frazeografia słowiańska. Księga pamiątkowa poświęcona prof. dr hab. Halinie A. Lilicz*, red. M. Bałowski, i W. Chlebda. Opole: Wydawnictwo UO, 215–220.
- Grochowski, M. 2007. „O kwalifikacji gramatycznej jednostek o postaci «nie»”. W *Z przeszłości i teraźniejszości języka polskiego. Księga pamiątkowa dedykowana Teresie Friedelównie*, red. J. Kamper-Warejko, J. Kulwicka-Kamińska, i K. Nowakowska. Toruń: Wydawnictwo UMK, 271–279.
- Grochowski, M. 2008. „Rola dewiacji w uzasadnianiu hipotez semantycznych”. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 54: 25–36.
- Grochowski, M. 2009. „Metapredykat «zgoła» a negacja”. W *Wokół słów i znaczeń III. Z zagadnień leksykalno-semantycznych*, red. B. Milewska, i S. Rzedzicka. Gdańsk: Wydawnictwo UG, 241–248.
- Grochowski, M. 2010. „Intensyfikatory, partykuły a negacja. O homonimii gramatycznej dwóch jednostek monosemicznych o postaci «w ogóle_»”. W *Człowiek, słowo, świat*, red. J. Chojak, T. Korpysz, i K. Waszakowa. Warszawa: Wydawnictwo UW, 306–315.
- Grochowski, M., A. Kisiel, i M. Żabowska. 2014. *Słownik gniazdowy partykuł polskich*. Kraków: PAU.
- Gruszczyński, W., i J. Bralczyk (red.). 2002. *Słownik gramatyki języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Grygar-Rechziegel, A. 1988. „On quantifiers and negation in Czech”. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* 23: 135–168.
- Grzegorzczkova, R. 1978. „Struktura semantyczna zdań ogólnych”. *Z Polskich Studiów Sławistycznych* 5: 375–381.
- Grzegorzczkova, R. 1987a. „Presupozycje jako składnik znaczeń wyrazów”. W *Od kodu do kodu. Prace ofiarowane Profesorowi Olgierdowi Adrianowi Wojtasiewiczowi, na 70-lecie Jego urodzin*, red. A. Bogusławski, i B. Bojar. Warszawa: Wydawnictwo UW, 25–33.
- Grzegorzczkova, R. 1987b. „Zaimki uogólniające a mechanizmy tworzenia zdań ogólnych”. *Prilozi* 12(2): 133–140.
- Grzegorzczkova, R. 2010. *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Grzegorzczkova, R. 2021. *Język w służbie myśli. Szkice z dziejów polskiego słownictwa*. Warszawa: Wydawnictwo UW.
- Hajičová, E. 1975. *Negace a presuposice ve významové stavbě věty*. Praha: Academia.
- Horn, L.R. 1989. *A natural history of negation*. Chicago: University of Chicago Press.
- Janowska, B. 1983. „Negacja leksykalna w języku polskim”. *Poradnik Językowy* 3: 159–172.
- Janowska, B. 1985. „System leksykalny języka a negacja”. *Poradnik Językowy* 1: 31–41.
- Jespersen, O. 1917. *Negation in English and other languages*. Copenhagen: A.F. Host.
- Jodłowski, S. 1971. *Studia nad częściami mowy*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Jodłowski, S. 1976. *Podstawy polskiej składni*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kallas, K. 1994. „Syntaktyczne cechy spójnika i partykuły «ani»”. *Polonica* 16: 103–125.
- Kallas, K. 1998. „Zaimki przeczące w polskim zdaniu”. *Prace Filologiczne* 43: 229–235.
- Karolak, S. 1999. „Negacja”. W *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 389–391.
- Kawińska, M. 1980. „Some remarks about the pragmatics of negation in Polish and English”. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* 11: 119–125.
- Kempson, R.M. 1975. *Presupposition and the Delimitation of Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kisiel, A. 2006. „Trzy jednostki o kształcie «nic». Ich właściwości semantyczne”. *Poradnik Językowy* 7: 16–28.
- Kisiel, A. 2007. „Leksemy dopowiedzeniowe z segmentem «nic»”. *Polonica* 28, 93–103.
- Kisiel, A., i M. Stępień. 2016. „O granicach jednostek języka. Jeszcze o klasie otwartej na przykładzie polskich jednostek z elementem «ani»”. *Linguistica Copernicana* 13: 87–105.
- Klebanowska, B. 1975. „Nie ma, nie było, nie będzie”. *Prace Filologiczne* 25: 155–160.
- Koseska-Toszewa, V. 1982. „Czy istnieją zdania egzystencjalne w języku naturalnym?”. *Studia Gramatyczne* 5: 47–51.
- Kryzia, W. 2004. „Negacja predykatów modalnych w wybranych językach słowiańskich”. W *Wyraz i zdanie w językach słowiańskich 4. Opis, konfrontacja, przekład*, red. I. Łuczaków, i J. Sokołowski. Wrocław: Wydawnictwo UW, 143–150.
- Kubicka, E. 2006. „Jednostki języka o kształcie «ni»”. *Polonica* 26/27: 147–160.
- Kulińska, Z. 2016. „Presupozycje w perspektywie logicznej”. *Linguistica Copernicana* 13: 239–250.
- Kuryłowicz, J. 1971. „Słowiański genitivus po negacji”. W *Sesja Naukowa Międzynarodowej Komisji Budowy Gramatycznej Języków Słowiańskich (w Krakowie w dniach 3–5 grudnia 1969 r.)*, red. S. Urbańczyk. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 11–15.
- Laskowski, R. 1984. „Podstawowe pojęcia morfologii”. W *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, i H. Wróbel. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 9–57.
- Laskowski, R. 1998. „Zagadnienia ogólne morfologii”. W *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, i H. Wróbel. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 27–86.
- Lewandowska-Tomaszczyk, B. 1996. *Depth of Negation – A Cognitive-Semantic Study*. Łódź: Łódź University Press.
- Lotko, E. 1973. *Lexikální negace v současné češtině*. Praha: Státní pedagogické nakl.
- Lubocha-Kruglik, J. 2001. *Rosyjskie zdania egzystencjalne w konfrontacji z polskimi*, Katowice: Wydawnictwo UŚ.

- Lyons, J. 1984. *Semantyka 1*, tłum. A. Weinsberg. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Lyons, J. 1989. *Semantyka 2*, tłum. A. Weinsberg. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Mańczak, W. 2004. „O łącznej pisowni «nie» z imiesłowami odmiennymi”. *Język Polski* 84: 400.
- Marciszewski, W. 1970. „Negacja”. W *Mała encyklopedia logiki*, red. W. Marciszewski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 185–186.
- Menantaud, H. 1989. „O negacji jako kategorii fleksyjnej imienia polskiego”. *Poradnik Językowy* 6: 361–366.
- Menantaud, H. 1993. „Contribution à la description morphosyntaxique de la phrase négative polonaise. Forme du complément nominal (compte rendu de la thèse)”. *Revue des Études Slaves* 65(4): 821–826.
- Menantaud, H. 2014. „Qualification grammaticale des lexèmes invariables représentés par le segment «nie» en polonaise”. *Revue des Études Slaves* 85(4): 723–735.
- Menantaud, H. 2015. „Trzy razy NIE. O kwalifikacji gramatycznej leksemów nieodmiennych o postaci «nie» w języku polskim”. *Język Polski* 95(5): 446–456.
- Mioduszewska, E. 1981. „Presuppositions and the scope of negation”. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* 13: 101–115.
- Mirowicz, A. 1948. „O partykułach, ich zakresie i funkcji”. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 8: 134–148.
- Moroz, A. 2003. „O konstrukcjach składniowych typu «Jan nie, Jan też»”. W *Studia z gramatyki i leksykologii języka polskiego. Prace dedykowane Profesor Marii Szupryczyńskiej*, red. M. Gębka-Wolak, I. Kaproń-Charzyńska, i M. Urban. Toruń: Wydawnictwo UMK, 133–156.
- Moroz, A. 2007. „O wtrąceniach z segmentem «nie mówiąc»”. W *Z przeszłości i terażniejszości języka polskiego. Księga pamiątkowa ofiarowana Teresie Friedelównie*, red. J. Kamper-Warejko, J. Kulwicka-Kamińska, i M. Nowakowska. Toruń: Wydawnictwo UMK, 299–310.
- Nowak, T. 2001. „Składnia negacji w zdaniach ekstensjonalnych”. W *Wokół archeologii słów i ich funkcjonowania. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Bańkowskiemu*, red. M. Lesz-duk, i S. Podobiński. Częstochowa: Wydawnictwo WSP, 165–174.
- Palczewski, R. 2018. „Negacja metajęzykowa a odwoływalność implikacji pragmatycznych”. W *Negacja w języku, teksie, dyskursie*, red. E. Szkudlarek-Śmiechowicz, i B. Cieśla. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 21–30.
- Petőfi, J.S., i D. Franck. 1973. *Präsuppositionen in Philosophie und Linguistik*. Frankfurt am Main: Athenäum.
- Piotrowska, A. 2019. „Właściwości składniowo-semantyczne jednostek z ciągami o «mał-» i «omal»”. *Linguistica Copernicana* 16: 229–258.
- Pisarkowa, K. 1959. „Przypadek dopełnienia w polskim zdaniu zaprzeczonym”. *Język Polski* 39: 9–32.
- Pisarkowa, K. 1970. „O przeczącej funkcji przysłówka «trudno»”. W *W służbie nauce i szkole. Księga pamiątkowa poświęcona prof. drowi Zenonowi Klemensiewiczowi*, red. W. Krencik, i in. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 193–200.
- Pisarkowa, K. 1999. „Zdanie zaprzeczone”. W *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 449.
- Płuciennik, J. 2018. „Negacja jako warunek i etap rozwoju myśli i kultury. Kognitywistyczna refleksja nad presupozycjami”. W *Negacja w języku, teksie, dyskursie*, red. E. Szkudlarek-Śmiechowicz, i B. Cieśla. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 11–20.

- Polański, K. 1999. „Partykuła”. W *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 423.
- Przybyszewski, S. 2020. „O użyciu operatorów kwantyfikacji ogólnej w zdaniach przeczących”. *Język Polski* 100(3): 5–19.
- Pstyga, A. 2010. *Słotwórcza kategoria negacji. Prefiksalne negatywa rzeczownikowe we współczesnym języku polskim i rosyjskim*. Gdańsk: Wydawnictwo UG.
- Pstyga, A. 2018. „Negacja z perspektywy tekstowej interpretacji konstrukcji słotwórczych”. W *Negacja w języku, teksie, dyskursie*, red. E. Szkudlarek-Śmiechowicz, i B. Cieśla. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 65–74.
- Puzynina, J. 1969. *Nazwy czynności we współczesnym języku polskim (słotwórstwo, semantyka, składnia)*. Warszawa: Wydawnictwo UW.
- Rejakowa, B. 1988. „Negacja a związki frazeologiczne (na materiale języka słowackiego i polskiego)”. *Z Polskich Studiów Slawistycznych* 7: 335–340.
- Rieger, J. 1957. „O partykułach”. *Język Polski* 37(3): 179–188.
- Rodak, R. 2001. „Wskaźniki negacji”. *Slavia Orientalis* 1: 91–103.
- Rodak, R. 2007. *Różne wcielenia negacji. O typach znaczeń negatywnych w procesie interpretacji wypowiedzi przedstawiających*. Łask: Oficyna Wydawnicza LEXEM.
- Rokoszowa, J. 1986. „Czy «żaden» to «każdy nie?»”. *Język Polski* 66(3–4): 242–249.
- Rosalska, P. 2014. „Analiza semantyczna przysłówka «solo»”. W *Maiuscula linguistica. Studia in honorem Professori Matthiae Grochowski sextuagesimo quinto dedicata*, red. A. Moroz, P. Sobotka, i M. Żabowska. Warszawa: BEL Studio, 309–317.
- Rybicka-Nowacka, H. 1990. „Przypadek dopełnienia w konstrukcjach zaprzeczonych we współczesnym języku polskim (norma a praktyka językowa)”. *Poradnik Językowy* 8: 572–577.
- Rzemykowska, A. 2007. „Derywaty przymiotnikowe z prefiksem negacji”. W *Z zagadnień leksykologii i leksykografii języków słowiańskich*, red. J. Kamper-Warejko, i I. Kaproń-Charzyńska. Toruń: Wydawnictwo UMK, 347–353.
- Safarewiczowa, H. 1964. „Użycie przeczenia przy czasownikach wyrażających obawę”. *Prace Filologiczne* 18(3): 323–334.
- Saloni, Z. 1974. „Klasyfikacja gramatyczna leksemów polskich”. *Język Polski* 54: 1–2, 3–13, 93–101.
- Saloni, Z. 2020. „Henri Menantaud (1959–2018)”. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 76: 25–28.
- Smirnova, E.V. 2002. „Rola i typy negatywnych replik dialogowych (na podstawie polskich tekstów dialogowych)”. *Prace Filologiczne* 47: 409–418.
- Sokołowski, J. 1982. *Negatywa we współczesnym języku rosyjskim (Studium semantyczne)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sokołowski, J. 2000. *Słowiańskie derywaty imienne z przyimkiem negacji w podstawie słotwórczej*. Wrocław: Wydawnictwo UWr.
- Stępień, M. 2017. „Walencja czasowników a problem «dziedziczenia» własności walencyjnych przez quasi-imiesłowy przysłówkowe”. *Prace Filologiczne* 70: 411–432.
- Stępień, M. 2018. „Jak badać składnię wielosegmentowych wyrażeń metatekstowych? Na przykładzie wyrażeń «(że)by nie» i «że nie»”. W *Sens i konwencje w języku. Studia dedykowane Profesorowi Maciejowi Grochowskiemu*, red. A. Dobaczewski, A. Moroz, i P. Sobotka. Toruń: Wydawnictwo UMK, 325–344.

- Stępień, M. 2019. „Odimiesłowowe wyrażenia metatekstowe z segmentem *nie* w języku polskim – status językowy i funkcje”. *Linguistica Copernicana* 16: 157–189.
- Szczepankowska, I. 2007. „Między logiką a konwersacją: o zjawisku podwójnej negacji w języku naturalnym”. *Poradnik Językowy* 2: 12–21.
- Szerszunowicz, J. 2020. „Parametry opisu realizacji modelu frazeologicznego na przykładzie związków utworzonych według schematu ANIOŁ nie N_{nom}^{pers} ”. *Język Polski* 100(1): 92–106.
- Szołtysek, A.E. 1995. „O pewnej własności negacji zdania «p» w świetle henologii”. W *Eufonia i logos. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesor Marii Steffen-Batogowej oraz Profesorowi Tadeuszowi Batogowi*, red. J. Pogonowski. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 555–572.
- Świdziński, M. 1998. „Negacja w polszczyźnie: uwikłania składniowe imiesłówów, gerundiów i quasi-gerundiów”. *Prace Filologiczne* 43: 463–472.
- Świdziński, M. 2001. „Transmisja oddolna i odgórna negacji w zdaniu polskim: konstrukcje ze spójnikiem negatywnym”. W *Nie bez znaczenia... Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu z okazji jubileuszu 15 000 dni pracy naukowej*, red. W. Gruszczyński, i in. Białystok: Wydawnictwo UwB, 275–285.
- Termińska, K. 1981. „Causalité et negation”. *Linguistica Silesiana* 4: 33–42.
- Termińska, K. 1987. „Negacja w wypowiedzeniach postrzeżeniowych prozy Jarosława Iwaszkiewicza”. *Język Artystyczny* 5: 63–82.
- Termińska, K. 1988. *Sensualizm w prozie Jarosława Iwaszkiewicza: hermeneutyka i składnia*. Katowice: Wydawnictwo UŚ, 140.
- Tokarski, R. 1976. „Funkcje morfemu «nie-» w przymiotnikach zaprzeczonych”. W *Semantyka tekstu i języka*, red. M.R. Mayenowa. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 281–290.
- Vetulani, Z. 1990. „O kwantyfikatorze zerowym”. *Studia Semiotyczne* 16/17: 179–187.
- Wajszczuk, J. 1997. *System znaczeń w obszarze spójników polskich. Wprowadzenie do opisu*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Wajszczuk, J. 2005. *O metatekście*. Warszawa: Katedra Lingwistyki Formalnej UW.
- Walusiak, E. 2001. „O «nigdzie», «nigdy» i «przenigdy». Wstępna analiza semantyczna”. *Polonica* 21: 77–84.
- Wierzbicka, A. 1969. *Dociekania semantyczne*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Wierzbicka, A. 1972. *Semantic Primitives*. Frankfurt am Main: Athenäum.
- Wierzbicka, A. 1980. *Lingua mentalis*. Sydney: Academic Press.
- Wierzbicka, A. 1989. „Semantic primitives – the expanding set”. *Quaderni di Semantica* 10(2): 309–332.
- Wierzbicka, A. 1996. *Semantics. Primes and Universals*. Oxford: Oxford University Press.
- Wierzbicka, A. 2006. *Semantyka. Jednostki elementarne i uniwersalne*, tłum. A. Głaz, K. Korzyk, i R. Tokarski. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Wittgenstein, L. 1970. *Tractatus logico-philosophicus*, tłum. B. Wolniewicz. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Wlekiński, A. 2001. „Słowotwórcze właściwości morfemu «nie-»”. W *Język polski w rozwoju*, red. M. Czachorowska, i Ł.M. Szewczyk. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, 177–190.
- Wojtasiewicz, O.A. 1972. „Formalna i semantyczna analiza polskich spójników przyzdaniowych i międzyzdaniowych oraz wyrazów pokrewnych”. *Studia Semiotyczne* 3: 109–145.
- Wróbel, H. 1996. „Nowa propozycja klasyfikacji syntaktycznej polskich leksemów”. *Studia z leksykologii i gramatyki języków słowiańskich*, red. H. Wróbel. Kraków: IJP PAN, 53–60.

- Wróbel, H. 2001. *Gramatyka języka polskiego*. Kraków: Od Nowa.
- Zaron, Z. 1980. *Ze studiów nad składnią i semantyką czasownika. Polskie czasowniki z uzupełnieniem werbalnym oznaczające relację osobową z argumentem zdarzeniowym (Prace Instytutu Języka Polskiego PAN, t. 16)*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Zaucha, J. 2019. „Negatywna nieprzeźroczystość. O predykatkach przesądzających fałsz implikowanego zdania”. *Linguistica Copernicana* 16: 143–155.
- Żabowska, M. 2011. „O tzw. dopowiedzeniach zaprzeczających”. *Prace Filologiczne* 60: 353–364.
- Żabowska, M. 2018. „Miejsce negacji w strukturze semantycznej metaoperatorów «niby», «jakby» i «jak gdyby»”. W *Negacja w języku, tekście, dyskursie*, red. E. Szkudlarek-Śmiechowicz, i B. Cieśla. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 75–88.
- Żochowska, N. 2013. „Charakterystyka semantyczna wyrażen «chcąc nie chcąc» i «mimo woli»”. *Linguistica Copernicana* 9: 143–163.
- Żochowska, N. 2014. „Jednostka «chciał nie chciał» a wyrażenia metatekstowe”. W *Maiuscula linguistica. Studia in honorem Professori Matthiae Grochowski sextuagesimo quinto dedicata*, red. A. Moroz, P. Sobotka, i M. Żabowska. Warszawa: BEL Studio, 77–87.
- Żurowski, S. 2005a. „Negacja jako element NMS”. W *Palanistyka – Polonistika – Polonistyka*, red. A. Kiklewicz, i S. Ważnik. Mińsk: Prava i ekanomika, 249–256.
- Żurowski, S. 2005b. „Perspektywy badawcze negacji”. *Prace Językoznawcze UWM* 7: 115–124.
- Żurowski, S. 2006a. „Jednosegmentowe jednostki leksykalne o postaci «nie»”. *Polonica* 26–27: 131–146.
- Żurowski, S. 2006b. „Negatywne prefiksy polszczyzny”. *Linguistica Bidgostiana* 3: 171–179.